

Svéprávnost

Odpadnutí důvodu pro další vedení řízení upraveného v z. ř. s. musí vést k jeho zastavení (nestanoví-li zákon jinak, jako např. v § 72 z. ř. s.), a to zcela bez zřetele k tomu, zdali řízení bylo zahájeno na návrh nebo z povinnosti úřední na základě usnesení soudu vydaného podle § 13 odst. 2 z. ř. s. Odpadne-li důvod pro další vedení řízení až v průběhu odvolacího řízení, v němž je přezkoumáváno rozhodnutí o věci samé, odvolací soud řízení ve věci podle § 211 o. s. ř. a § 16 z. ř. s. zastaví za současného zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně (viz § 222a odst. 1 o. s. ř. per analogiam).

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 24 Cdo 2179/2022-620 ze dne 12.8.2022)

Nejvyšší soud rozhodl ve věci posuzované M. S., narozené XY, bytem v XY, zastoupena Mgr. et Mgr. P.P., advokátkou se sídlem v H.K., za účasti Statutárního města Hradec Králové, se sídlem v H.K., o omezení svéprávnosti a opatrovnictví, vedené u Okresního soudu v Hradci Králové pod sp. zn. 0 P 102/2017, o dovolání posuzované proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. 3. 2022, č. j. 17 Co 242/2019-571, tak, že rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14. 3. 2022, č. j. 17 Co 242/2019-57, se ve výroku I mění tak, že rozsudek Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 17. 10. 2019, č. j. 0 P 102/2017-408, se ve výroku I zrušuje a řízení o návrhu posuzované M. S. ze dne 16. 5. 2018, aby jí byla vrácena svéprávnost, se zastavuje.

Z odůvodnění:

1. Posuzovaná M. S. byla pravomocným rozsudkem Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 24. 1. 2017 č. j. 0 Nc 234/2014-257, omezena ve svéprávnosti tak, že není oprávněna nakládat s bytovou jednotkou v jejím osobním vlastnictví na adrese XY, a ani tuto jednotku zahrnout do závěti, a dále není oprávněna rozhodovat o vlastní léčbě a zásahu do své duševní a tělesné integrity při ohrožení jejího života nebo hrozící závažné újmě na zdraví. Jejím opatrovníkem bylo jmenováno statutární město Hradec Králové.

2. Okresní soud v Hradci Králové (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 17. 10. 2019, č. j. 0 P 102/2017-408, návrh posuzované na „zrušení omezení její svéprávnosti“ zamítl (výrok I rozsudku), řízení o rozšíření rozsahu omezení její svéprávnosti zastavil (výrok II rozsudku) a nepřiznal státu ani účastníkům právo na náhradu nákladů řízení (výroky III a IV rozsudku).

3. Krajský soud v Hradci Králové (dále jen „odvolací soud“) v záhlaví označeným rozhodnutím k odvolání posuzované rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I, o zamítnutí návrhu posuzované na „zrušení omezení její svéprávnosti“ potvrdil (výrok I rozsudku odvolacího soudu) a ve výrocích II, III a IV byl rozsudek soudu prvního stupně zrušen a v tomto rozsahu mu byla věc vrácena k dalšímu řízení.

4. Takto soudy obou stupňů rozhodly o návrhu posuzované, aby bylo dříve učiněné omezení její svéprávnosti zrušeno. Posuzovaná ve svém návrhu argumentovala, že předchozí řízení bylo vedeno účelově, totiž s cílem zabránit jí „v podání svědectví o hospodářské kriminalitě vedení sdružení vlastníků jednotek v bytovém domě, kde bydlí“, a bylo postaveno na „falešné lékařské zprávě H.“.

5. Soud prvního stupně po vyhodnocení jím provedených důkazů (včetně znaleckého posudku z oboru psychiatrie) měl za prokázáno, že posuzovaná stále trpí trvalou duševní poruchou, tzv. poruchou s bludy, její stav zůstává neměnný a odpovídá tomu, že se neléčí předepsanými antipsychotiky. Na podzim 2018 jí bylo nařízeno ochranné ambulantní léčení (kvůli tomu, že v domě, kde bydlí, zničila kameru a čidla). Její bludné přesvědčení se stále týká jejího bytu a má přesahy i do schopnosti posuzované adekvátně rozhodovat o vlastní léčbě. Důvody pro dříve stanovené omezení svéprávnosti tak podle soudu prvního stupně trvají.

6. Odvolací soud své rozhodnutí odůvodnil tím, že jestliže soud prvního stupně svým rozsudkem ze dne 24. 1. 2017, č. j. 0 Nc 234/2014-257, který nabyl právní moci dne 10. 5. 2017, posuzovanou omezil ve svéprávnosti na dobu tří let (tj. do 10. 5. 2020), avšak jelikož v uvedené době bylo zahájeno řízení o prodloužení doby omezení, došlo podle § 59 odst. 2 občanského zákona k prodloužení právních účinků původního rozhodnutí až do nového rozhodnutí, nejdéle ale na jeden rok. Časová účinnost naposledy označeného rozsudku skončila podle odvolacího soudu dne 10. 5. 2021. Už tato okolnost sama o sobě, bez zřetele na jakékoli další aspekty věci, je podle odvolacího soudu [vzhledem k tomu, že pro rozhodnutí soudu je v principu významný stav v době jeho rozhodování (srov. § 154 odst. 1 o. s. ř. s přihlédnutím k § 1 odst. 3 zákona č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, dále jen „z. ř. s.“, pro odvolací řízení ve spojení s § 211 o. s. ř.)] v současnosti důvodem k závěru o věcné správnosti výroku přezkoumávaného rozsudku, jímž byl návrh posuzované zamítnut. Není-li nyní ve svéprávnosti posuzovaná omezena, návrhu na zrušení omezení nelze vyhovět už ze samé podstaty věci, rozumí se tedy bez zřetele k tomu, jestli snad zákonné předpoklady pro (trvání) omezení svéprávnosti v době vydání rozsudku soudu resp. v době rozhodování odvolacího soudu byly či nikoliv. Odvolací soud dále odůvodnil i další výroky svého rozsudku (přezkoumání jejich správnosti není předmětem tohoto dovolacího řízení).

7. Proti rozsudku odvolacího soudu podala posuzovaná (dále též „dovolatelka“) prostřednictvím své zástupkyně dovolání, namítajíc, že odvolací soud věc posoudil nesprávně po stránce právní, když důvod přípustnosti dovolání spatřovala v tom, že napadené rozhodnutí posuzuje otázky, které dosud nebyly Nejvyšším soudem v jeho rozhodovací činnosti vyřešené. Konkrétně a s podrobnější argumentací předestřela dvě (navzájem ovšem provázané) otázky procesního práva a to zda: 1) „zakládá pominutí účinků rozsudku o omezení svéprávnosti neodstranitelný nedostatek podmínek řízení o návrhu na zrušení omezení svéprávnosti, o které bylo takovým rozsudkem rozhodnuto?“ a 2) „je odvolací soud ze zákona povinen při zjištění naplnění podmínek dle § 221 odst. 1 písm. c) o. s. ř. zrušit výrok, jenž je výsledkem řízení, které má být zastaveno?“ Dovolatelka k označeným otázkám doplnila, že odvolací soud napadeným rozsudkem založil stav, který má dva významné důsledky. Za prvé, napadený rozsudek ve své podstatě potvrzuje, že výrok I (míněno zjevně rozsudku soudu prvního stupně), o zamítnutí návrhu na „zrušení omezení svéprávnosti“ byl věcně správný v době, kdy rozhodoval soud prvního stupně, což je podle dovolatelky v rozporu s ustanovením § 154 odst. 1 o. s. ř., jež stanoví, že pro rozsudek je rozhodující stav v době jeho vyhlášení. Za druhé, je-li konstatována věcná správnost rozhodnutí, musí být v takovém případě zřejmé, z jakých úvah soud při svém rozhodnutí vycházel, tedy v tomto konkrétním případě by odvolací soud musel odůvodnit, proč bylo důvodné zamítnutí návrhu na zrušení omezení svéprávnosti, tzn. zejména zabývat se tím, zda byly v době vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně splněny zákonné podmínky pro omezení svéprávnosti posuzované. Takové úvahy však odůvodnění napadeného rozsudku odvolacího soudu podle dovolatelky neobsahuje. Posuzovaná dále v dovolání namítala, že výrok I. rozsudku soudu prvního stupně měl být odvolacím soudem zrušen též proto, že řízení, které mu předcházelo, bylo podle dovolatelky zatíženo mnohými procesními vadami (soudy zejména vycházely z podvržených lékařských zpráv a neúplných znaleckých posudků). Na podporu závěrů o věcné nesprávnosti rozsudku soudu prvního stupně posuzovaná v dovolání označila „vybrané důvody a skutečnosti, které svědčily o její svéprávnosti“. Posuzovaná současně považovala za nepochybné, že účinky rozhodnutí, kterým byla svého času omezena ve svéprávnosti, netrvají. Měla proto za to, že tak odpadl předmět

řízení, které bylo vedeno ve věci „zrušení omezení její svéprávnosti“. Vznikl tak podle dovolatelky neodstranitelný nedostatek podmínek řízení. Ze všech těchto důvodů proto navrhovala, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek odvolacího soudu v dovoláním dotčeném výroku zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

8. Vyjádření k dovolání podáno nebylo.

9. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu, dále jen „o. s. ř.“) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

10. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

11. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

12. V projednávané věci závisí rozhodnutí odvolacího soudu – mimo jiné – na vyřešení otázky, jaké procesní následky nastávají v řízení o návrhu posuzovaného, který se domáhá vrácení svéprávnosti nebo jejího mírnějšího omezení (ve smyslu § 60 zák. č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, dále jen „o. z.“ ve spojení s § 35 odst. 1 a odst. 3 věta první z. ř. s.), jestliže o takovém návrhu nebylo soudem rozhodnuto dříve, než zanikly účinky dřívějšího rozhodnutí o omezení svéprávnosti (§ 59 o. z.). Vzhledem k tomu, že tato právní otázka nebyla za současné právní úpravy v rozhodovací praxi odvolacího soudu vyřešena, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

13. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání je nejen přípustné, ale též důvodné.

14. Při řešení otázky, zda „zakládá pomínutí účinků rozsudku o omezení svéprávnosti neodstranitelný nedostatek podmínek řízení o návrhu na zrušení omezení svéprávnosti, o které bylo takovým rozsudkem rozhodnuto“ je možno v obecné rovině předeslat, že odvolací soud by postupoval zcela v souladu s § 219 o. s. ř., pokud by potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně, bylo-li ve výroku věcně správné (tedy zcela bez ohledu na to, zda byly správné též důvody, o něž soud prvního stupně přijatý výrok opřel). Nejvyšší soud již v minulosti opakovaně vysvětlil, že pro rozhodnutí odvolacího soudu je ve smyslu § 211 a § 154 odst. 1 o. s. ř. rozhodující stav v době vyhlášení jeho rozhodnutí a nikoliv rozhodnutí soudu prvního stupně (srov. kupř. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2016, sen. zn. 29 ICdo 38/2015, uveřejněné pod číslem 5/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dále rozsudek ze dne 18. 5. 1999, sp. zn. 31 Cdo 1704/98, usnesení ze dne 15. 5. 2002, sp. zn. 29 Odo 657/2001, a rozsudek ze dne 3. 4. 2008, sp. zn. 29 Odo 502/2006, uveřejněné pod čísly 27/2000, 25/2003 a 24/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Tato zásada platí zcela i pro odvolací řízení (§ 211 o. s. ř.), k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2015, sp. zn. 29 Cdo 2499/2015. V tomto směru tedy dovolatelka odvolacímu soudu neprávem vytýká, že se nezabýval též tím, zda byly splněny hmotněprávní předpoklady pro další trvání omezení svéprávnosti posuzované v době, kdy rozhodoval soud prvního stupně.

15. Namítá-li potom dovolatelka s podrobnější argumentací, že řízení před soudem prvního stupně mělo být zatíženo mnohými procesními vadami (zejména že soud vycházel z podvržených lékařských zpráv a neúplných znaleckých posudků), pak své odlišné právní posouzení věci konstruuje na jiném skutkovém zjištění, než z něhož vycházel soud prvního stupně, a které (zčásti) převzal odvolací soud. V dovolacím řízení, v němž je jediným dovolacím důvodem nesprávné právní posouzení věci, se ovšem skutkovými otázkami zabývat nelze (§ 241a odst. 1 o. s. ř.). Nadto napadená část rozhodnutí odvolacího soudu (jeho výrok I) na těchto, dovolatelkou zpochybnovaných, okolnostech vybudována vůbec nebyla, neboť pro odvolací soud byly v tomu odpovídajícím rozsahu určující výlučně časové účinky dřívějšího rozhodnutí, které posuzovaná v dovolání nikterak nezpochybnuje.

16. Těžiště dovolacího přezkumu se tak váže k posouzení toho, jak má odvolací soud při rozhodování o návrhu na vrácení či mírnější omezení svéprávnosti posuzované osoby postupovat, jestliže v době jeho rozhodování zanikly účinky dříve vydaného rozhodnutí o omezení svéprávnosti. Nejvyšší soud připomíná, že v této věci, kde řízení mohlo být zahájeno i bez návrhu sice není vázán rozsahem podaného dovolání (§ 30 z. ř. s.), nicméně je povinen striktně vycházet z důvodů podaného dovolání (§ 242 odst. 3 o. s. ř.) a posuzovat právě a jen ty otázky, jež mu byly dovolatelem k vyřešení předestřeny. Nejvyšší soud proto ve svých úvahách byl povinen vycházet z toho, že časové účinky předchozího rozhodnutí soudu omezujícího svéprávnost posuzované zanikly dne 10. 5. 2021, tedy čtyři roky po právní moci původního rozsudku, přestože si je vědom i existence názoru vycházejícího z toho že roční lhůta uvedená v § 59 o. z. má být počítána nikoliv až od uplynutí tří let od právní moci původního rozhodnutí, nýbrž již od okamžiku zahájení řízení podle § 35 odst. 3 z. ř. s. K řešení posledně nastíněné otázky se ovšem Nejvyšší soud nemohl z výše uvedených důvodů, vázán podaným dovoláním, jakkoliv vymezit.

17. Podle § 59 o. z. soud může svéprávnost omezit v souvislosti s určitou záležitostí na dobu nutnou pro její vyřízení, nebo na jinak určenou určitou dobu, nejdéle však na tři roky. Je-li zjevné, že se stav člověka v této době nezlepší, může soud svéprávnost omezit na dobu delší, nejdéle však na pět let (odstavec 1). Uplynutím doby omezení svéprávnosti právní účinky omezení zanikají. Zahájí-li se však v této době řízení o prodloužení doby omezení, trvají právní účinky původního rozhodnutí až do nového rozhodnutí, nejdéle však jeden rok (odstavec 2).

18. Z § 35 odst. 3 věta první z. ř. s. se podává, že návrh na zrušení nebo změnu rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto o omezení svéprávnosti, může podat i ten, komu byla omezena svéprávnost.

19. V ustanovení § 16 z. ř. s. je pak stanoveno, že odpadne-li důvod pro vedení řízení, soud řízení zastaví i bez návrhu.

20. Odvolací soud při svém rozhodování vycházel z premisy, že o každém návrhu účastníka je třeba v zásadě věcně rozhodnout i v tzv. nesporných řízeních; okolnost, že v průběhu řízení posuzovaná nabyla plné svéprávnosti (§ 59 in fine o. z.) proto neměl za významnou procesně, nýbrž věc posuzoval výlučně optikou práva hmotného ústící v závěr, že návrh není věcně opodstatněný. Nejvyšší soud se však při posouzení důvodnosti podaného dovolání od právě uvedeného názoru odchýlil.

21. Stěžejní pro další úvahy dovolacího soudu bylo posouzení toho, zda výše citované ustanovení § 16 z. ř. s. bylo třeba aplikovat i do poměrů právě projednávané věci, kde – slovy odvolacího soudu – nebylo možno návrhu posuzované „vyhovět už ze samé podstaty věci, rozumí se tedy bez zřetele k tomu, jestli snad zákonné předpoklady pro (trvání) omezení svéprávnosti v době vydání rozsudku soudu (resp. v době rozhodování odvolacího soudu) byly či nikoliv“, neboť nebylo možno vrátit svéprávnost osobě, která v době rozhodování odvolacího soudu byla v důsledku pozbytí účinků předchozího soudního rozhodnutí plně svéprávná.

22. Podle § 1 z. ř. s. platí, že podle tohoto zákona projednávají a rozhodují soudy právní věci

stanovené v tomto zákoně (odstavec 1). Obecná část tohoto zákona se použije také na řízení podle části první hlavy třetí zákona o soudnictví ve věcech mládeže, řízení podle zákona upravujícího evidenci skutečných majitelů, řízení podle zákona upravujícího mezinárodní spolupráci při řešení daňových sporů v Evropské unii a řízení podle zákona upravujícího veřejné rejstříky právnických a fyzických osob, nestanoví-li tyto zákony jinak. (odstavec 2). Nestanoví-li tento zákon jinak, použije se občanský soudní řád (odstavec 3). Nevyplývá-li z povahy jednotlivých ustanovení něco jiného, použijí se ustanovení tohoto zákona vedle občanského soudního řádu (odstavec 4).

23. Ve zmiňovaném § 1 z. ř. s. je zakotven princip obecné subsidiarity (odstavec 1 a 2), respektive zbytkové subsidiarity (odstavec 3 a 4), podle něhož ustanovení, která jsou upravena v z. ř. s., stojí vedle úpravy obsažené v o. s. ř. a doplňují ji. Jedná se o takové případy, kdy daný procesní institut je komplexně upraven v o. s. ř. a úprava v z. ř. s. doplňuje výjimky či další procesní podmínky, které jsou specifické pro nesporná řízení. Základním aplikačním pravidlem bude, že tam, kde má z. ř. s. úpravu zvláštní, nelze použít ustanovení o. s. ř. Současně je nutno vycházet z toho, že obecná část z. ř. s., ukotvená v jeho první části (jde o § 1 až § 30 z. ř. s.) má povahu obecné úpravy, tzn. že upravuje instituty společné řízením vypočteným v § 2 z. ř. s. s tím, že případná zvláštní úprava u jednotlivých řízení bude mít před touto obecnou úpravou přednost. Jelikož ve zvláštní části z. ř. s., upravující řízení o některých otázkách fyzických osob (§ 31 a násl. z. ř. s.), není obsaženo žádné speciální ustanovení, jež by vylučovalo aplikaci obecného pravidla o důsledcích „odpadnutí důvodu pro vedení řízení“ obsaženého v § 16 z. ř. s., dopadá ono obecné ustanovení i do poměrů nastolených v průběhu řízení o omezení svéprávnosti (§ 55 a násl. z. ř. s.).

24. V rámci doktrinárního výkladu až dosud přetrvávaly pochybnosti o tom, zda pravidlo § 16 z. ř. s. svou věcnou působností dopadá jen na řízení, která soud zahájil bez návrhu (§ 13 odst. 2 z. ř. s.) nebo zda platí i pro řízení zahájená na návrh účastníka řízení (zúčastněné osoby). Pokud by § 16 z. ř. s. vskutku dopadal jen na řízení zahájená z úřední povinnosti soudem, bylo by třeba považovat postup odvolacího soudu v této věci za správný.

25. Tak kupř. Jirsa uvádí, že „v případě tohoto ustanovení (§ 16 z. ř. s.) jde o novinku, dosud procesním předpisem (ve sporném řízení) neupravenou – pokud odpadne důvod řízení sporného, je ponecháno na účastnících, jak s ním v duchu dispoziční zásady naloží a zda návrh vezmou zpět. Nevezmou-li jej zpět, nezbude soudu než věc meritorně projednat a zpravidla žalobu zamítnout (je-li například zničen předmět spoluvlastnictví, není co vypořádávat). Na rozdíl od občanského soudního řádu definuje zákon o zvláštních řízeních soudních na tomto místě jako zvláštní důvod pro zastavení řízení odpadnutí důvodu jeho vedení. Není v tomto ohledu významné, zda se jedná o řízení beznávrhové nebo návrhové, zahájené ex offio nebo na návrh účastníka. Zvláštní řízení je specifické tím, že v něm intenzivněji než u řízení sporného vystupuje do popředí veřejný zájem. (...) Odpadne-li důvod zvláštního řízení, neexistuje ani veřejný zájem na něm a na soudu bude, aby průběžně sledoval, zda trvá důvod, pro který bylo řízení zahájeno. Soud v těchto (a podobných) případech zastaví řízení usnesením, proti němuž je odvolání přípustné a vzhledem k tomu, že je konečné, musí rozhodnout též o náhradě nákladů řízení“ (srov. Jirsa, J. in: Jirsa, J. a kol. Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha I. § 1–78 občanského soudního řádu. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, komentář k § 16). Obdobně Macková zastává názor, podle něhož ustanovení 16 z. ř. s. doplňuje úpravu o. s. ř. (týkající se podmínek řízení) o další důvod zastavení řízení pro případ, že odpadl důvod pro to, aby řízení probíhalo. Podobně jako v případě možnosti vyslovení neúčinnosti zpětvzetí návrhu i tato úprava důsledně promítá zásadu oficiality. Například půjde o situaci, kdy dítě v průběhu řízení o souhlasu soudu s právním jednáním nezletilého nabylo zletilosti nebo kdy v řízení o pozůstalosti vyšlo najevo, že osoba prohlášená za mrtvou žije, v řízení o omezení svéprávnosti tehdy, když důvody pro omezení během tohoto řízení pominuly. Zastavení řízení soud vysloví i bez návrhu. To platí i pro řízení, která lze zahájit jen na návrh (srov. Macková, A., In: Macková, A., Muzikář, L. a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a

judikaturou. Praha: Leges, 2016, komentář k § 16, ISSN 2336-517X).

26. Naproti tomu Lavický namítá, že zastavení řízení pro odpadnutí důvodu pro jeho vedení je možné jenom v řízeních, která byla zahájena usnesením soudu. Pokud bylo řízení zahájeno návrhem, musí o něm soud meritorně rozhodnout, nebrání-li tomu jiné překážky; bude-li mít soud za to, že navrhované úpravy poměrů není zapotřebí, návrh zamítne. Bude-li toho názoru, že je namíste přijmout opatření jiné, než jakého se navrhovatel domáhá, otevírá se mu k tomu prostor skrze pravidla o možnosti překročení návrhu (srov. Lavický, P. In: Lavický, P. a kol., Zákon o zvláštních řízeních soudních: praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015, komentář k § 16). Shodně s ním pak obdobný názor zastává Svoboda, který zdůrazňuje, že jakmile soud v určité fázi řízení, které bylo zahájeno jeho usnesením, a nikoliv na návrh, dojde k závěru, že skutková zjištění neodůvodňují pozitivní rozhodnutí ve věci samé, řízení zastaví. Jestliže bylo řízení zahájeno na návrh, který nebyl vzat zpět, soud jej za výše uvedených okolností zamítne. Důvodem pro zahájení řízení byl totiž právě tento návrh, a proto se soud s jeho existencí musí výslovně vypořádat právě tím, že jej zamítne (srov. Svoboda, K. In: Svoboda, K, Tlášková, Š., Vlácil, D., Levý, J., Hromada, M. a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, komentář k § 16 [Zastavení řízení], s. 28.).

27. Nejvyšší soud, uváživ shora naznačená stanoviska, dospěl k závěru, že pravidlo § 16 z. ř. s. dopadá jak na řízení, která zahájil soud bez návrhu, tak rovněž na ta, jež byla vedena na podkladě návrhu účastníka řízení.

28. Na tomto místě Nejvyšší soud připomíná, že jako východiska, na nichž spočívá i jeho rozhodovací činnost, přejímá závěry formulované k výkladu právních norem Ústavním soudem již ve stanovisku jeho pléna ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. Pl. ÚS-st. 1/96, uveřejněném pod číslem 9/1997 Sbírkou nálezů a usnesení Ústavního soudu. Ústavní soud při své rozhodovací činnosti aproboval, že smysl a účel zákona lze dovodit především z autentických dokumentů vypovídajících o vůli a záměrech zákonodárce, mezi něž patří důvodová zpráva k návrhu zákona (uvědomuje si skutečnost, že ze souhlasu zákonodárce s osnovou návrhu lze presumovat i jeho souhlas s jejími důvody). Smysl a účel zákona lze dále dovodit z pramenů práva. Při aplikaci právního ustanovení je nutno prvotně vycházet z jeho doslovného znění. Pouze za podmínky jeho nejasnosti a nesrozumitelnosti (umožňující např. více interpretací), jakož i rozporu doslovného znění daného ustanovení s jeho smyslem a účelem, o jejichž jednoznačnosti a výlučnosti není jakákoliv pochybnost, lze upřednostnit výklad e ratione legis před výkladem jazykovým (srov. např. důvody rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 15. 10. 2008, sp. zn. 31 Odo 495/2006, uveřejněného pod číslem 45/2009 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo důvody rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. 31 Cdo 3881/2009, uveřejněného pod číslem 10/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

29. Důvodová zpráva k § 16 z. ř. s. zdůrazňuje, že „na rozdíl od sporných řízení definuje zákon jako zvláštní důvod pro zastavení řízení odpadnutí důvodu jeho vedení. Soud řízení zastaví nejen tehdy, pokud řízení zahájil ex offio, ale i tehdy, pokud bylo řízení zahájeno na základě návrhu navrhovatele. Sleduje se tak primárně veřejný zájem. Na soudu bude, aby v řízení průběžně sledoval, zda trvá důvod, pro který bylo řízení zahájeno“.

30. Nejvyšší soud neshledává v oponentních stanoviscích doktríny potenciál k tomu, aby se od závěrů vtělených do důvodové zprávy, z níž vycházel i zákonodárce při přijímání zákona o zvláštních řízeních soudních, odchýlil. Obsah důvodové zprávy (který je relevantním z hlediska tzv. historického výkladu přihlížejícího k okolnostem, za nichž byla právní norma přijata) se zde nerozchází s jazykovým výkladem § 16 z. ř. s. a odpovídá nakonec i systematickému zákonu. Pravidlo o zastavení řízení bylo vtěleno do jeho obecné části, jež vesměs dopadá jak na řízení zahajovaná z úřední povinnosti soudem (§ 13 odst. 2 z. ř. s.) tak i na řízení zahajovaná na návrh (§ 13 odst. 1 věta první, § 14 a 15 cit. zákona), přitom ani ze znění § 16, ani z jeho zařazení za právní normy upravující oba způsoby

zahájení řízení v nejmenším neplyne, že by jeho aplikace měla být jakkoliv omezena právě a jen na řízení zahájena na návrh. Lze proto souhlasit i s tím, že důvod zastavení řízení poté, co odpadl důvod pro jeho další vedení, je i v poměrech řízení, jež byla zahájena na návrh, ospravedlněn charakterem daného (tzv. nesporného) řízení, v němž se na straně jedné prosazuje veřejný zájem a na straně druhé je do určité míry potlačena zásada dispoziční.

31. Odtud plyne, že odpadnutí důvodu pro další vedení řízení upraveného v z. ř. s. musí vést k jeho zastavení (nestanoví-li zákon jinak, jako např. v § 72 z. ř. s.), a to zcela bez zřetele k tomu, zdali řízení bylo zahájeno na návrh nebo z povinnosti úřední na základě usnesení soudu vydaného podle § 13 odst. 2 z. ř. s. Odpadne-li důvod pro další vedení řízení až v průběhu odvolacího řízení, v němž je přezkoumáváno rozhodnutí o věci samé, odvolací soud řízení ve věci podle § 211 o. s. ř. a § 16 z. ř. s. zastaví za současného zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně (viz § 222a odst. 1 o. s. ř. per analogiam).

32. S přihlédnutím k výše uvedenému tedy Nejvyšší soud dospěl k závěru, že v posuzovaném případě byly naplněny podmínky pro to, aby odvolací soud přikročil k zastavení řízení o návrhu posuzované za současného zrušení jím přezkoumávaného rozsudku soudu prvního stupně v potřebném rozsahu. Právní posouzení ze strany odvolacího soudu, který zamítavý výrok rozsudku soudu prvního stupně věcně potvrdil, proto správné není.

33. Jelikož však dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možno o věci rozhodnout v dovolacím řízení, Nejvyšší soud ve smyslu § 243d odst. 1 písm. b) o. s. ř. přistoupil v dovoláním dotčeném rozsahu ke změně rozsudku odvolacího soudu tak, jak se podává z výroku I tohoto rozsudku (k formě rozhodování Nejvyššího soudu srov. § 243f odst. 4 o. s. ř.), tj. v dotčeném rozsahu zrušil rozsudek soudu prvního stupně ohledně té části, jímž byl zamítnut návrh posuzované na vrácení svéprávnosti a řízení o takovém návrhu zastavil.

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Likvidace dědictví](#)
- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)